

Esernyő, hóesés

Valami hiányzik ebből a télből – éreztem, menve utcán, téren, csak azt nem tudtam: mi hiányzik. A hó biztos nem, abból, kivételesen, van elég. Aztán megláttam egy hőembert, és rájöttem: a hőember hiányzik. Ez az első hőember ezen a télen, ami szemem elé került, a tél első, s eddigelé egyedüli hőembere. – Hó az utóbbi évtizedekben nemigen lévén, visszafejlődött a hókultúra. Persze, főntartó próbálkozások azért voltak: ha leesett bármily kis hőmennyiség, akár csupán félcentis is, rögvest előkerültek a szánkók, és az apukák erőlködve húzták téliestett gyermekeiket (sapka homlokba húzva, a sál eltakarja az orrot, a száját, így elkerülhető a megfázás, mégis jó levegőn van a gyermek) a lucskos-barnás havon; olykor-olykor karistoló hangok hallatszottak, és a szánkótalpról lesűrűlő roszda vörösbarnán ott maradt a vizes, fekete járdán. Ahol pedig összegyűlt egy kevéske hó, utcaszögletben, bokrok tövéen, rögvest hógolyózók is kerültek, s itt is, ott is hőemberek bukkantak föl (jórészt torzóban maradvá: már építés közben elkezdtek olvadni). – Régebben a téllel-hóval éppúgy együtt jártak bizonyos közösségi időtöltési formák, mint a nyárral-napsütéssel. Amint a nyár elképzelhetetlen volt napozás, fürdőzés nélkül – a téllel is együtt járt a hőemberépítés, hógolyózás, szánkózás. Ma már nincs sem egyik, sem másik. Hőembert ma már csak rajzolni szoktak a gyerekek – hogy ténylegesen is elkészíthető, nemcsak virtuálisan, eszükbe sem jut; nem csoda: nem tanították meg őket rá a hótlan gyermekkorban felnőtt apukák –, a szánkók rég elkorhadtak a szenespincében, illetőleg javában száradnak szét a kerékpártároló limlomjai alatt. Régen sapkát, kucsmát nyomtak fejükbe, kendőt kötöttek a járókelők, amennyiben esni kezdett a hó – most, mikor, az év elején (tán még emlékezünk rá), napokig csak esett, esett a hó, esernyős egyének jártak-keltek az utcán, köztutereken. Mert a munkahelyre el kell jutni, megfelelő fejfedő nincs – ki gondolna hóesésre, télen? –, marad az esernyő. És napozni, nyáron? Eszednél vagy te? Amikor jön az UV-sugárzás, jön a bőrrák; fürdőzni?, mikor ki van írva, hogy a folyóban fürdeni egészségügyi okokból nem javasolt? Az ember a mostani nyarakon jellemzően holtfehér, ha bronzsín, akkor szoláriumtól. – Mindez természetesen nem baj, a világ természetes állapota a folytonos változás, s az élőlény nem csinál mást, csupán a változásokhoz alkalmazkodik. Átmeneti, kényszerű formák figyelhetők meg az élet minden területén. Kényszerválalkozás, teljesítménykényszer (ha belső motiváció nem hajtja az embert), kényszerhelyzet, kényszerspálya, kényszersmegoldás. Esernyő, hóesésben.

FARKAS CSABA

Fürst János és a szegedi muzsikuskok Mahler-koncertje A IX. szimfónia szól



Fürst János vezényel, ír, tanít.

Fotó: Karnok Csaba

A Franciaországban élő karmester, Fürst János decemberben Mahler IX. szimfóniájának dirigálásával szeretett volna bemutatkozni művészeti vezetőként a Szegedi Szimfonikus Zenekar élén. A megbetegedése miatt elmaradt koncertet csütörtökön este fél 8-tól pótolják a nagyszínházban.

Fürst János harmadéves hegedű szakos zeneakadémistaként az 1956-os forradalom leverése után hagyta el Magyarországot. Franciaországba ment, ahol néhány hónap múlva folytathatta a tanulmányait. Később Brüsszelbe került, ahol Gertler Endre ösztöndíjas növendéke lett. 1958-ban szerzett diplomát, utána hat éven át a dublini filharmonikus zenekarban hegedült, majd a belfasti szimfonikusok alapító koncertmestere lett. Nemzetközi dirigensi karrierje 1971-ben indult, azóta egész Nyugat-Európában vezényelt már. 1972-től Londonban dolgozott, de már azt megelőzően is vezényelte a Londoni Szimfonikus Zenekart és a Royal Filharmonikus Zenekart. Vendégszerepelt Izraelben, Ausztráliában, az Egyesült Államokban és Új-Zélandon is. Kilenc évig volt a Marseille-i Opera zeneigazgatója. Világjáró karmesterként a legjelentősebb zenekarokkal lép fel, 1997-től a Párizsi Conservatoire karmesterképzőjének professzora. 2002 őszétől a Szegedi Szimfonikus Zenekar művészeti vezetője.

– Mahler IX. szimfóniája óriási feladat, a repertoár egyik legnehezebb darabja. Nagy fába vágtuk a fejszénket, amikor ezt választottuk ki arra, hogy a szegedi szimfonikusok művészeti vezetőjeként a muzsikuskoknál és a közönségnél is letegyen a garast. Ha decemberben nem betegedtem volna meg, ez lett volna a szezonban az első koncertem az együttessel – mondja Fürst János. – Nagy kihívás a IX. szimfónia azért is, mert Mahler összes kísérletét a legutóbbban összegzi. A komponista legsemélyesebb szimfóniája, amelyből pontosan érezhető a halálfelelem. Százszázalékos koncentrációt követelő darab, rengeteg minden történik benne, ugyanakkor a logikája nem minden muzsikusa számára világos. Nemrégiben elmentem a Rigoletto egyik előadására meghallgatni az együtttest és örömlent tapasztaltam, hogy milyen kitűnő operazenekar. A tagok tudnak figyelni egymásra és a szólistákra is, alkalmazkodóak, muzikálisak. Ez a zenekar nagyon sokra képes, jóval többre, mint a benne játszó erőkből sejthető lenne. Úgy érzem, nagyon hamar közös nevezőre kerülünk, remélem, sokat tudunk még együtt dolgozni. A csütörtök esti koncertünket azzal ajánlanám a közönségnek: ne egyszerű zenehallgatásra készüljön, hanem egy olyan koncertre, amely erős érzelmi részvételt is kíván.

H. SZ.

Kétszáznyolcvan éves a hódmezővásárhelyi Bethlen gimnázium

Neves tanárok, híres diákok

A vásárhelyi Bethlen Gábor Református Gimnázium kétszáznyolcvan évvel ezelőtt, 1723. január 15-én kezdett működni. Az eltelt évszázadok alatt több épületet is használt az intézmény. Az iskola az évszázadok során neves pedagógusokat alkalmazott, s nem kevés diákja vált híressé.

Nem előzmények nélküli, hogy 1723. január 15-én megszületett a vásárhelyi református gimnázium első törvénykönyve. Hiszen a török kort követően több hullámban is újratelepült város előjárósága, az 1701-es utolsó viszszafejlődést követően úgy beszélt, tanácskozott a nagy iskoláról, mint olyan intézményről, melynek régi hagyományai, s jeles előzményei vannak. Ebből a nagy iskolából kerültek ki a város vezető személyiségei, s ez volt a gimnázium alapja, melyet a városi lakosság igényének megfelelően állított fel a református egyház.

Egyházi telken

Az egyház a mai Kossuth – akkor Piac – tér mellett vásárolt magának telket, s 1820-ban kezdte építeni az ógimnázium keleti szárnyát, mégpedig az akkor uralkodó klasszicista stílusban. Az épületet azonban a diákok számának emelkedése miatt hamar kinőtte az iskola, s ezért azt 1882-ben nyugat felé építették tovább.

Az intézmény azonban olyan gyorsan kinőtte ezt az épületet is, hogy ismét bővíteni kellett volna, hely hiányában azonban elhatározták, hogy új helyen, új iskola épül. Kovács Ferenc kétezser aranykoronás adománya indította meg az ógimnáziummal szomszédos telken a Sándy Gyula által tervezett, úgynevezett új gimnázium építését, mely 1898-ra teljesen elkészült. (Az ógimnáziumról ekkor bontották le az addig rajta lévő harangtoronyt.)

Az új épület és a tornaterem közé 1962-ben emeltek újabb szárnyat, Beszédes Kornél tervei alapján. Az udvaron az egykori diák, Matók Béla vasúttársasági ügyész és műkedvelő régész adományai, az ószónyi ásatásokból



Ballagnak a folyosón a diákok, akik nemsokára elballagnak.

Fotó: Tésik Attila

származó római szobortörödek és szarkofágok állnak. Az udvart díszíti Kamotsay István díszkútja, rajta Németh László sorai.

Németh László tanár úr

Legendás diákok és legendás tanárok koptatták az időközben főgimnáziummá előléptetett intézmény padjait, melyben az 1845–46-os esztendőkből már magyarul tanítottak. A hazafias érzéstől vezetve, diákjai 1848-ban tömegestül álltak be honvédeknek. Az első és a második világháborúban elhunyt tanulókat nevét az utókor márvány emlék-

táblába vésette. Az első világháborút követő román és a második utáni orosz megszállás idején az épület hadikórházként működött.

Az iskola 1930-ban vette fel Bethlen Gábor erdélyi fejedelem nevét. Legendás tanárai voltak a három évszázad alatt, így többek közt Szikszai Benjámin, Tölcséry István, Bodnár Bertalan, Futó Dezső, vagy az újabbak közül Németh László, Grezsa Ferenc, Balogh Imre, Sipka Sándor és felesége, Serfőző Rózsa. Híres diákjai is voltak – és vannak – az intézménynek. Vörös Istvánnak, az 1947-ben fiatalon elhunyt költőnek például a hét végi ün-

nepségen állítottak emléket az iskolai panteonban.

A hagyomány tisztelete

A Bethlen államosítása sem jelentett nagy változást az iskola szellemi életében, hiszen az újra fogékony, a hagyományokat tisztelő, szabad gondolkodásra nevelték a diákokat. A református egyház a '90-es évek elején kapta vissza oskoláját, mely hagyományai szerint ma sem szorosan vett felekezeti intézmény, hiszen a felvételinél ma sem tesznek különbséget a felekezeti hovatartozás miatt a diákok között.

B. K. A.

A tározókra nagy szükség lenne

Szükség van-e a tervezett, tiszai vésztározókra, vagy sem? Erről kérdeztük a WWF Magyarországi természetvédelmi igazgatóját.

– Hogy a módosított Vásárhelyi-terv, így ezen belül a tiszai szükségétározók létrehozásának elképzelése egyáltalán fölmerült, óriási előrelépés ahhoz képest, amikor a vízügy kizárólag töltésmagasítással, s a többletvíz-mennyisével minél gyorsabb levezetésével képzelt el az árvíz-megelőzést – mutat rá Gulyás Levente természetvédelmi igazgató. Részletezi: a víztöbblet tározókba való kivezetése, tartálkolása nemcsak az árvízveszélyt csökkentheti, de a nyaranta szárazsággal küzdő Alföld vízutánpótlását is javíthatja. Természetvédelmi jelentősége fölbecsülhetetlen lenne a tározóknak.

A szakember föl hívja a figyelmet: a WWF Magyarország véleménye szerint az eddig tervezettnél nagyobb területeken lenne szükség tározólétesítésre. Ez nem összeegyeztethetetlen a mezőgazdasági termelők érdekeivel – épp ellenkezőleg. A jelenleg főként gabona-, kukoricatermesztéssel, sertésenyésztéssel, istállózó szarvasmarhatartással foglalkozó gazdálkodók visszatérő termékértékesítési nehézségekkel küzdenek. A tározók – óriási



A tározók környezetében megnőhetne az extenzív gyepgazdálkodás jelentősége is.

Fotó: Tésik Attila

területen gyakorolva pozitív hatást a talaj vízháztartására, optimális szintre emelkedve a mélyre került talajvízszintet – „több lábon álló”, fenntartható termelési rendszer létrejöttét segíthetné elő, összhangban az agrár-környezetvédelmi programmal. Tág tere nyílna az erdőgazdálkodásnak, továbbá az extenzív gyümölcstermesztésnek, melyek termékei stabilan és hosszú

távon keresettek az európai piacon, s nem költségigényesek. És ami természetvédelmi s gazdasági szempontból egyaránt fontos: a Tisza őshonos halállománya is rengeteget nyerne a vésztározók létrehozásával – úgy szólván az évszázadokkal ezelőtti halbőség jöhetne létre újra, költséges telepítés nélkül. Óriási területen juthatnak ívó- és ivadéknevelő helyhez a Tisza halai, s a

tározókban évről évre létrejövő ivadékhal-milliárdok akadálytalanul bejuthatnak a folyóba (zárt zsilipek esetén is, hallépcsők segítségével), miközben magukban a tározókban is kialakulhatna a terület jellegének megfelelő, állandó halállomány. A következőképpen: a horgász- és víziturizmus fejlődése, ami pluszjövedelemhez juttathatná az országot.

F. CS.